

Літаратурнае мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНнікаў БССР

Год выдання 36-ы
№ 92 [2246]
21 лістапада 1967 г.
АСТРАК
Цана 4 кап.

КАЖУЦЬ, самая першая ў гісторыі чалавечства карыкатура была намалевана на краўцы. Недазе, здецца, быў нават знойдзены наскельны малюнак: перад панорам краўцом стаіць раззлапаная першадытная модніца ў сукенцы з мантанавай шкуры, адзін край якой цягнецца на зямлі, другі ж—божа,—пад самай пахай.

Цягла рака часу, мянялася мода, але па-ранейшаму краўцы заставаліся ў цэнтры ўвагі карыкатурыстаў, гумарыстаў, сатырыкаў. І трэціны гэта спакойна дажыла да нашых дзён. Праўда, у канцы да краўцоў далучаюцца часам цырульнікаў, фатографіў, шаўцоў, мляроў і майстроў іншых прафесій, што працуюць у так званай сфера абслугоўвання.

Ці хутка настане час, калі гумарысты вазьбяцца адной з асноўных тэм свай творчасці? З такім пытаннем я звярнуўся да міністра бытавога абслугоўвання насельніцтва рэспублікі Паўла Іванавіча Палова.

Гумарыстычныя часопісы нас не абыходзяць... Ну, што ж, яно і натуральна — тэмы ляжаць на паверхні. Але, думаю, што з кожным годам повадаў для крытыкі бытавога абслугоўвання насельніцтва будзе ўсё менш і менш.

Што і кажаць, быў час, калі «бытоўны» не надавалі асаблівага значэння. Былі пытанні больш важныя... А савецкія людзі з кожным годам жывуць усё лепей, усё зможней. Ім хочацца модна і прыгожа апранацца, абсталяць кватэры зручнай мэбляй, аблягчы хатнюю работу. Дарэчы, аб хатняй рабоце... Падлічана, што толькі мышцы і прасаванне бялізны забірае ў тас-

ПЕРШЫ КАДР: ЛЕНІНСКАМУ КАМСАМОЛУ

Першы кадр. Ён зроблены там, дзе плаціна перакрыла знешне спакойнае цячэнне Енісея. Запіралася магнута руская рака, засерабалася вадаспадзі, зайграла ўсім колерам вяселлі ў мірыядах пераказаў... Гэты першы кадр зроблены на будаўніцтва Краснаарскага ГЭС. Але не эфектыўны кадры, не экзатычны пейзажы стваралі будучыя кадры фільма, прысвечанага 50-годдзю Ленінскага камсамола. Ён — аб геральдычных і суровых выпрабаваннях, што вышлі на долю маладых. Ён пра тых, хто быў камсамольцамі ў дваццаты, трыццаты і саракавыя гады, аб юнаках і дзяўчатах, якія сёння жывуць у розных кутках нашай Радзімы, працуюць на буйнейшых будоўлях, спускаюцца ў шахты, падарываюць небя рэактыўнымі самалётамі, пакароўваюць космас, сёння і жывуць. Аб нашым сучасніку.

Змяняюць яго на Мінскай студыі навукова-папулярных і хваляна-дакументальных фільмаў аператар Юры Шчытаў, рэжысёр Ігар Калодзі.

НАШЫ ІНТЭРВ'Ю

70000 і 300

На пытанні карэспандэнта «Літаратурнага мастацтва» адказаў міністр бытавога абслугоўвання насельніцтва БССР П. П. ПАПОУ

падыні ў сярэднім да 4 гадзін у тыдзень. Гэта 25 рабочых дзён у год! А іншая хатняя работа... Восем тры і павіны прыйсці на дапоможу службы быту.

Як вядома, у апошні час партыя і ўрад прынялі шэраг пастановаў, накіраваных на разраўненне палічынаў бытавога абслугоўвання насельніцтва. У рэспубліках створаны адпаведныя міністэрствы, асігнаныя вялікія сродкі на разшырэнне сеткі службы быту. Прываду некаторыя лічбы. У гэтай пачыстцы ў рэспубліцы будзе пабудавана 1.500 новых фабрык, майстэрняў, ателье. Гэта ў дадатак да 7 тысяч прадырэмстваў бытавога абслугоўвання і прыёмных пунктаў, якія ёсць у нас. Агульна аб'ём паслуг к 1970 году павялічыцца ў 2,8 разоў і складзе на кожнага жыхара 15 рублёў 8 капеек... Дадамо, што ўжо зараз мы аказваем насельніцтву 300 розных паслуг.

Лічбы мяне ўражваюць. Я ўспамінаю, што спраўды, ідзеш па Мінску — і на кожным кроку то цырульня, то майстэрня па рамонту гадзіннікаў, то ателье.

І формы бытавога абслугоўвання ўвесь час удасканальваюцца, працягваюць дзейнічаць — К канцы гэтага года ў рэспубліцы будзе напрыклад, адкрыта 8 прадырэмстваў па тэрміновай хімічнай ачысткай і мыццю бялізны. У Мінску адно такое прадырэмства працуе ўжо, другое вост-вост адкрываецца. У прысутнасці кліента тут могуць памыць бялізну, якую ён прынеў, высушыць і адрасваць яе. К канцы гэтага года будзе ў нас 23 такія прадырэмствы...

Цудоўна! Але ж усё гэта ў гарадах. А як у вёсках? У вёсках, вядома, з усім гэтым цяжэй. Тут давялося пачынаць лезць на з нуля. Яшчэ да многіх калгасоў і саўгасоў служба быту не дайшла. Але справа выправіцца.

У бліжэйшы час у сельскай мясцовасці будзе пабудавана 1.400 камбінатаў і павільёнаў бытавога абслугоўвання, з іх 800 — за сродкі гаспадаркаў. Калі рост агульнага аб'ёму паслуг у спалоднім па рэспубліцы к канцы пачысткі павялічыцца, як ужо гаварылася, у 2,8 разоў, дык у вёсках — у 5,5 разоў.

У чыста, што ў многіх краях служба быту — гэта магнута-ная галуда індустрый.

Так, мы таксама пераводзім яе на індустрыяльныя рэйкі. У нас ёсць прадырэмствы па рамонту і ачысцкім абсталяваннем і прыбораў, абытку, дае тэхнічны прадзеж арганізаван так, як на буйным прамысловым падпрыемстве — канвеер і іншыя індустрыяльныя метады работы. Ужо зараз 70 процантаў агульнага аб'ёму бытавых паслуг выконваецца спецыялізаванымі прадырэмствамі.

Я кажу міністру, што пакуль што ў яго расказе пераважалі факты пра колгасны бок справы. Але вельмі ж важна і якасць. А з ёю, як сведчыць мой вопыт, ды і вопыт многіх маіх знаёмых, не ўсё добра. Я ўспамінаю пра гарнітуры, пахатыя ў ателье, якія прыносілі не радасць, а засмучэнне, пра абытку, які на тры дзень пасля рамонту прыстаў кашу...

Што ж, а пэні слова не выкінь, — гаворыць Павел Іванавіч. — Такія факты мяноць месца. Прычыны! — Міністр на хвілінку зедумаваецца. — Прычыны многа. Галоўная, на маю думку, — недахоп вопітных кадраў. У сістэме нашага міністэрства зразра працуе звыш 70 тысяч чалавек. Ёсць сярэд і многа выдатных работнікаў. Дастанова адназначна, што звыш 200 чалавек за выдатную працу ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі. Але ўсё ж мы адчуваем пастаянны недахоп майстроў высокага класа, і асабліва краўцоў, шаўцоў, цырульнікаў... Спецыяльнасці з'яўляюцца праз чужыя людзкія здольнасці, спільнасці, нават мастацкага густу. Існуючая сістэма падрыхтоўкі — розныя курсы пры нашых універсітэтах і прадырэмствах — не дае магчымасці рыхтаваць майстроў высокага класа.

Праўда, у Маскве, Рызе і Ленінградзе існуюць курсы, дзе рыхтуюць высокакваліфікаваных спецыялістаў-абыткі. І мы таксама пасылаем туды сваіх людзей. Але наспела неабходнасць адкрыць такія курсы ў Мінску. Час, думаецца, адкрыць пры якім-небудзь інстытуце, «кажам, політэхнічным, факультэт ці групы, якія б рыхтавалі спецыялістаў для службы быту.

Я згадваю, што, на маю думку, не зусім разумная існуючая сістэма аплаты рабочых, занятых у службе быту. У ателье індывідуальна пашыву, напрыклад, атлата закройшчык і краўцоў паступлена ў залежнасць толькі ад выканання плана. Дзе ўжо няма будучы гадзёўца на якасць... Або цырульнік... Я неж паўв пачытавага сына ў цырульню. За паўнінкі майстар абыяк яго пастрыгае, а затым (не паспее ў вернуцца) каляскамі хлюпае адзёнкам, ды не бы-якім, а самымі дарагімі — «у пелет». За стрыжку — 30 капеек, за «вяснянне» столькі ж. Аджэко, аказваецца, — асновы выканання плана, а значыць, і зароботку цырульніка.

[Заначэнне на 3-я стар.]

ТЫСЯЧЫ КІЛАМЕТРАЎ ПЕСНІ

У гастролі па паўночных гарадах Рэспублікі Федэрацыі адрываўся праслаўлены калектыў Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы Беларускай ССР.

Выступленні капэлы пачаўца ў старажытным Уладзіміры, а закончыцца ў Ленінградзе. Артысты дадуць канцэрты ў невялікіх пасёлках Плякскага і Сяргея, у буйных паўночных гарадах Петра-заводску, Архангельску, Мурманску. Іх шлях будзе ляжаць праз Кірэшму, Іванаву, Кастраму, Яраслаў.

У праграме канцэртаў — творы багатырова, Семаніка, Беларуска народная песенная творчасць. Будучы таксама выконваць вальсы-сімфанічныя творы «Пакоранне смерці Сцяпана Разіна» Д. Шостакавіча, «Ода да рэдэцыі Бетховена», «Рэкі» Моцарта.

РЫХТУЕ ФІРМА «МЕЛОДЫЯ»

«Масква, вуліца Станкевіча. Усеагульная фірма грамплацінак «Мелодыя». Па гэтым адрасу змяшчаюцца пісьмы-заказы на словы П. Броўкі, «Камсамольская песня» Э. Тырмольца на словы М. Святлова, «Крыжы салдаці» Г. Вагнера на словы С. Яўсеевай, «Памяць сэрца» І. Ляданкі, «Мінскі вальс» М. Шуміліна.

У праграме выпуску шэраг беларускіх народных песен: «Пеналятка» ў апрапоўці Я. Галіцкага.

АД КАМІТЭТА ПА ЛЕНІНСКІХ І ДЗЯРЖАЎНЫХ ПРЭМІЯХ СССР У ГАЛІНЕ ЛІТАРАТУРЫ, МАСТАЦТВА І АРХІТЭКТУРЫ

Капітэты па Ленінскіх і Дзяржаўных прэміях СССР у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры пры Савецкім Міністэрстве СССР паведамілі, што прыём работ на атрыманне Дзяржаўных прэміяў СССР 1968 года заканчваецца 15 снежня. Прымаюцца работы, якія апублікаваны (выкананы, зроблены) да 15 чэрвеня г. г.

Па ўсіх пытаннях, звязаных з вылучэннем і афармленнем дакументаў, звартаецца ў Камітэт па Ленінскіх і Дзяржаўных прэміях СССР у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры па адрасу: Масква, Цэнтр, ГСП-2, вул. Нагільная, 15, тэл. В 3-44-67 і В 3-19-30.

«УРАЖАННІ?... САМЫЯ ЦУДОЎНЫЯ!»

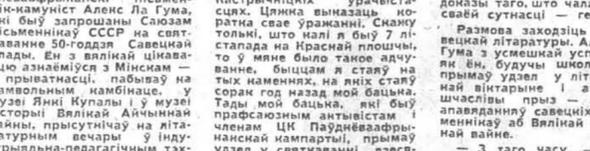
Пісьменнік Гасцем ліога ён быў, Алекс Ла Гума гаворыць.

НОВЫ НАРОДНЫ

За дагэтушыя поспехі ў развіцці музычнага мастацтва і шматгадоваю работу па мастацкаму абслугоўванню працоўных калегія Міністэрства культуры БССР прысвоіла ганаровае званне «Народны аркестр аркестру народных інструментаў Мазырскага гарэдкага Дома культуры.

Аркестр створаны ў 1956 годзе. У апошнія гады ё складзе яго ўведзены беларускія нацыянальныя інструменты — цымбалы, у рапертурнага аркестра вынік мэта займае беларуская народная музыка. У яго выкананні гучаць творы Калінінкі, Турчанова, Шчоцкіна.

Зараз у аркестры — больш 40 чалавек. Гэта рабочыя, студэнты, вучні, педогогі. Старэйшымі ўдзельнікамі а'ўляюцца С. Камышалеў, А. Шпак, С. Мярцішчык.

Днямі ў Мінску гасціў паўднёваафрыканскі пісьменнік-аўганістанец Алекс Ла Гума, які быў запрошаны Саюзам пісьменнікаў ССР на святнавае 50-годддзе Савецкай Улады. Ён з вялікай цікавасцю знаёміцца з Мінскам — у прыватнасці, павіваў у прамысловыя і культурныя музеі Яні Куляшы і ў музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, прысутнічаў на літаратурным векары ў індустрыяльна-педагагічным тэхнікуме. У Беларускай таварыстве друкарства і культурнай сувязі з замежнымі краінамі адбылася гутарка, у якой прынялі ўдзел старшыня таварыства Віталій Смірнов і

РЭСПУБЛІКАНСКАЯ

Юбілейная мастацкая выстаўка ярка засведчыла, што беларускі мастак прыйшоў да 50-годдзя краіны з пачуццём высокай грамадзянскай адказнасці перад народам. Зноў і зноў вяртаюцца нас яны да хвалючых рэвалюцыйных падзей, імкнучыся па-новаму асэнсаваць складаную эпоху вялікіх патрасанняў, вострых сацыяльных канфліктаў, перадачы рэвалюцыйнага пачуцця мас. адухоўленасць іх высокай ідэяй.

Н. Воранаў у карціне «Беларусь. За Уладу Саветаў» называе, напрыклад, прыпынак на дарозе з Заходняга фронту ў Мінск «Беларуская Аўрора» — легендарнага браняпаезда бальшавіка Прылігіна. Тут добра ўзасолены суровы дух часу, трывяны і драматычны напружаны хол падзей.

Ва ўзвешта-геральдычным плане вырашае скульптурную кампазіцыю «1919 год» В. Андрушчанка. Энергічная пластыка, дынамічная кампазіцыя — увесь мастак лад работы сьвярджае прыгожым подзвігу юных будоўляцаў.

Многія мастакі падшлі да вырашэння вялікіх гістарычных тэм праз глыбока азначальныя вобразы людзей. Так, канкрэтная палітычная ідэя прыходзіць праз гравюры І. Асцянага «Смаргонь, 1905 год». Мастак стварае востры графічны вобраз, падрабоджваючы іх асноўнай думцы: адчуванню набоўлівага дамаганьня, які ўпершыню ўсваілілі сабе грозны палітычны слай. Лінагавора прасторава выразная, дынамічная.

Гісторыя-рэвалюцыйная тэма хвалюе і жывапісец Я. Красоўскага («Перад штурмам»), В. Нямянічага («Уручэнне сцяга І. Конаў»), А. Токучка («Гэты год не змяніць слава»), М. Савіцкага («Добраўтоўнік»), графікаў С. Раманава, М. Бельскага, скульптары А. Заспіскага, С. Селіханова, В. Каваса і іншых. Аднак не заўсёды мастакі ўносілі ў працэс творчэсва новае. Некаторыя ў пагоні за праймай прыватнага факта традыцыйнае, змяшчаючы абмяжоўваючы ілюстрацыйнасцю.

Пасля карціны В. Халудына «Салдаты рэвалюцыі» і работ іншых мастакоў на ленінскую тэму А. Шчыбёў нічога не дадаў да характэрнага вобраза правядыра пралетарыату. Нема свежасці падышоў да тэмы і ў карціне А. Кроля «Рашаны дзень». Тут, апрача ўсёго, малява сабраўся кампазіцыйны і колеравы выразнасці. Не выразна мастацкая задача з карціны З. Паўлюскага «Беларуская дэлегацыя ў У. І. Леніна». Несамастойнасць мастацкай задумкі, фактаграфічны падыход да яе пазбавіў твор азначальнага ўздзеяння на глядача.

Вострую сацыяльную тэму ўзяў П. Крохалеў. Мы бачым, як у вёску, што справежне толькі і знала каня ды саху, прыйшоў першы трактар. А вось проста на пашы ляжыць, пакошаны кудлавы куды, трактарыст... Трышч «Аб зямлі, аб калектывізацыі» — жывапісны расказ пра складаную з'яву, праймае ў сабе і сельскай гаспадарчы, хатня абытку, на жаль, і не ўдалося пазбегнуць ілюстрацыйнасці.

Многія мастакі звартаюцца да тэмы Вялікай Айчыннай вайны. Гэта не проста жадаць прыгадваць мінулае. Мастакі раскажваюць пра ваіны да сучаснасці, выступаюць супраць бесчалавечнасці войнаў, яшчэ і яшчэ раз спрабуюць асэнсаваць

тое геральчнае, што выявілася ў гады суровых выпрабаванняў у характарах савецкіх людзей.

Раней, яшчэ дзесяць-пятнаццаць гадоў назад, паказваючы геральчныя падзеі, мастакі, як правіла, прыбягалі да панарамных, маштабных вырашэнняў. І гэта не заўсёды давала магчымасць раскажаць пра людзей. Прытым само паніжэнне эпічэнасці, панарамнасці часта разуменне спрыманна. Імкненне ахапіць як маір больш фактычнага матэрыялу прыводзіла да прымыжэння ў паказе складаных жыццёвых працэсаў. Да схематызму і ілюстрацыйнасці.

Сёння ў беларускім вышлэнным мастацтве адбыўся сур'езны зрух у бок палітычнага паказу ваенных падзей, усеба-

Радзімы. Аснова палатна — рух складаных, глыбокіх і светлых пачуццяў. Карціна краінае, Бескампрамісна гучыць і тэма прастага супраць вярварства, злачынства ўваршанія і сённяшняга фашызму ў другім палатне М. Савіцкага «Партызаны. Благі Кадэ».

У карціне Л. Шчымелева «Маё нараджэнне» над знешняй стаянкай — унутранай напружанасць думкі... Мастак павінаць як маір больш фактычнага матэрыялу прыводзіла да прымыжэння ў паказе складаных жыццёвых працэсаў. Да схематызму і ілюстрацыйнасці.

Сёння ў беларускім вышлэнным мастацтве адбыўся сур'езны зрух у бок палітычнага паказу ваенных падзей, усеба-

ПРА ЧАС

ПРА СЯБЕ

Барыс КРЭПАК

Ковага раскрыцця характару чалавек на ваіне. Імкненне перадаць унутраны свет людзей, непаўторных у сваёй індывідуальнасці, але аб'яднаных агульным маральным прыняццям, перадаць жыццё ва ўсіх яго праявах, паўней раскрыць ход чалавечых думак — характэрная рыса многіх работ вышлэнцаў.

Вобразна, эмацыянальна раскрытае духоўны свет савецкага чалавек А. Мазалеў у графічным лісьце «Апалчэнна». Добра перададзена атмосфера ваенных дзён. Аўтар умела адбірае дэталі, тыповыя для таго часу.

У афорце Л. Рана з серыі «Гэта» — драматычная напружанасць, рэалістычная канкрэтнасць, абстрактная экспрэсія. Грамадзянскі пафас, глыбокае прапінкненне ў перажыванні нарада ўласцівы серыі графічных лісьце «Вайна народная». А. Паслядовіч, Г. Валянцін у карціне «Ад Савецкага інфарбур'ю» прыбагае да кампазіцыйнага прыёму «буінага плана», які ідзе ад кінематографа. Аднак у далейшым выпадку прыём фрагментнага надрыравання. Размываецца пэлынасць карціны, хоць атмосфера суровых дзён павіна склапацца на задуме.

У шэрагу работ вышлэнцаў адчуваюцца і пошчы маўментальна-сімвалічных вобразаў.

«Беларусь — маці партызанскага» — так М. Даніч называе сваё складанае на задуме, свеасаблавае і не ва ўсім раўназначнае па ўвасабленню палатна. Выразная кампазіцыйна, пабудаваная на разнастайных рытмах і кантрастных супаставленнях вобразаў-сімвалаў. Графічна ясная грамадзянская думка. Твор сьвярджае стойнасць і веліч савецкіх людзей, якіх не зламалі гады цяжкіх выпрабаванняў. На жаль, псіхалагічны характэрныя людзей пакуль што ўстаюць той саваітай шчодрасці, з якой мастак адлюстраввае адзінца, другіх палан...

Пра людзей драматычнага лёсу, людзей не выключных, а звычайных, якія ўратавалі Айчыну ад фашызмага рабства, апавадае Я. Зайнаў у трышчы «Мая рэспубліка ў гады Вялікай Айчыннай». Сурова, стрымана, проста вызначана думка аб ілзмернасці пакут народных, аб ілзмернасці сумлення і стойкасці савецкіх людзей. Мне здаецца, па ідэінай маніры, ды і па жывапісу, найбольш удала левая частка трышчы — «Выпрабаванне». Другім часткам нестасе пластычных сродкаў для раскрыцця характараў.

У глыбокім судзіласці мінулага з адказнасцю сучаснасці за сённяшні свет у пафас карціны М. Савіцкага «Партызанская мадонна». Хіба не на нас, сённяшніх, глядзіць партызанская мадонна? Высокі рэздум аб Чалавеку, аб жыцці, аб лёсе

СЕННЯ — ДЗЕНЬ МІЛІЦЫ

У лепшых работах экспазіцыйна-ініцыяцыйнага абслугоўвання, імкнучыся паказаць чалавек буйнымі плянамі. І дзякуючы ім, выстаўка ўспрымаецца як грамадзянская трыбуна, з якой гучыць памятнае слова пра сучаснасць, пра час.

Калі гаворыць пра нашу міліцыю, звычайна падкрэсліваюць мужнасць, знаходлівасць, адвагу, выснардасць. Але людзі ў сініх шынялях любяць і добрую песню, і агнявы танец, і транцы март. На гэтым задкуны вы бачыце выступленне эстраднага аркестра Чыгуначнага раённага аддзялення міліцыі г. Віцебска, Салістана-Інспэктар дзіцячага пакоу Ніна Пятрова.

Фота А. ГРАДЗЮШКІ.

У БРАТНІЙ САДРУЖНАСЦІ

Паводле анатацы, кніга Н. Перкіна «У сямі братніх літаратурах» вышнана сёння выдавецтвам «Навука і тэхніка», разлічана ў першую чаргу на чытача. «Які мала знаём з беларускай літаратурай» — сапраўды, па многіх адзнаках (у першую чаргу — па стылі, па кампазіцыйнай асаблівасці, па аб'ёму інфармацыяна-тэма-цэльнага матэрыялу) яе можна лічыць папулярным гісторыка-літаратурным нарысам пра беларускую савецкую літаратуру — пра шляхі яе развіцця і ідэйна-мастацкага росту за паўстагоддзе, пра яе найбольш значныя набыткі і дасягненні ў розных жанрах, пра яе сучасны стан.

Вядома, такога роду кнігі могуць быць розныя — у залежнасці ад таго, колькі паспяхова адольвае аўтар пэрыядычныя «разнобавныя» матэрыялы свабодна і ўмела можа ён перадаць у папулярным расказе ідэйна-мастацкае і гісторыка-літаратурнае значэнне твораў, ствараючы іх ім сабою і з усіх літаратурным працэсам. Вельмі важны і аўтарскі пункт гледжання на прадмет даследавання — ім у значнай ступені вызначаецца ўнутраная дынаміка кнігі і актыўнасць чытацкага ўспрыняцця.

Н. Перкін, разглядаючы ў сваёй кнізе беларускую савецкую літаратуру ў яе прамых і апасродкаваных сувязях з грамадскім жыццём, аналізуючы формы і спосабы, глыбіню і значнасць мастацкага асэнсавання жыцця ў лепшых творах нашай літаратуры, засяродзіў пэўную ўвагу на пытанні развіцця нацыянальнай літаратурна-мастацкай традыцыі. Такім чынам ён знаходзіць выгады і ра-

Н. Перкін. «У сямі братніх літаратурах». На рускай мове. Выдавецтва «Навука і тэхніка». Мінск, 1967.

Малюні мастака А. Дамарына да кнігі А. Сіпеніна «Ніта», якая выходзіць у выдавецтве «Беларусь».

курс для паказу не толькі росту і развіцця беларускай літаратуры, а і яе асаблівасцей, яе месца і значэння ў сямі братніх літаратурах, а таксама для супастаўлення яе з літаратурамі іншых народаў.

Асобныя перыяды развіцця беларускай савецкай літаратуры разглядаючы ў кантэксце ўзабагацэння і развіцця нацыянальнай літаратурна-мастацкай традыцыі. Расказваючы пра колькасць і якасць нашай літаратуры, паказваючы шляхі і ўзровень асэнсавання ёй савецкай явы, Н. Перкін выношае глыбіню і значнасць твораў па тым, колькі звязаны яны з праблемамі нацыянальнага жыцця, колькі змястоўна і шматгранна паказана ў іх духоўнае жыццё беларусаў.

Гаворка вядзецца пераважна пра творы, ацэнкі якіх ужо даўно ўсталяваліся, але гэты творчы разгляд аўтар у кнізе пачынае ў сувязі з праблемай, пакуль што ў нас яшчэ не вельмі распаўсюджанай. Н. Перкін не проста гаворыць пра выразненне тэмы рэвалюцыі, напрыклад, у літаратуры дваццятых-трыцятых гадоў — ён паказвае, як «традыцыйнае нацыянальнае грамадства, устойлівае нацыянальнае ідэі, уступаючы ў святло вялікай тэмы рэвалюцыі, пераацэньвалі і перасоцыяваліся». Ён паказвае, як дзякуючы нацыянальным традыцыям — важнаму сродку ўспрыняцця і «перарапоўкі» новага — уваходзілі ў свядомасць і пачуцці людзей важнейшыя пытанні рэвалюцыйнай рэчаснасці, прасоючы, як выкарыстоўваліся і трансфармаваліся нацыянальна-традыцыйныя ўяўленні ў творах І. Булыгіна, Я. Дудара, як пачаўся — праз асэнсаванне гісторыі свайго народа (у сувязі з гэтым Н. Перкін даволі падрабязна спыняецца на паэмах і трылогіі Г. Коласа) — беларуская савецкая літаратура набывала «шырокае погляду і разнастайнасць сусветных падзей», як дасягала яна значнасці мастацкай аб'яўленняў, адлюстроўваючы змены ў нацыянальным характары беларуса, і набліжалася да ўсебаковага і глыбокага даследавання жыцця.

Праўда, у папулярным гісторыка-літаратурным нарысе магчымы аўтар абмежаваны, і ён, на жаль, вымушаны часта

задавольвацца толькі контурнымі наметкамі — па-за яго ўвагай асталося многа важных пытанняў развіцця нацыянальнай мастацкай традыцыі (так, дарэмна, думаецца, абмідаваны аўтарам катэгорыі традыцыі і намінацыя ў нацыянальнай эстэтыцы). Перашкаджае аўтару яшчэ і выразны ім аманда агучылі план у падыходзе да літаратурнага працэсу. Мабыць, з-за гэтага Н. Перкін, асабліва ў першых раздзелах кнігі, разглядае раздзел усеі беларускай літаратуры ў плане ідэйна-тэматычным, а пра творчую эвалюцыю асобных пісьменнікаў, пра ўзабагацэнне і развіццё жанраў гаворыць рэдка і мімаходзь, што збядняе размову. Дарэчы, і ўступу, які мае несумнеўнае каштоўнасць, нестае напружанаці ў гэтым раздзеле развіцця нашай літаратуры ў дакастрычніцкі час, варта было б, вядучы, вызначыць эстэтычны ўзровень і магчымасці дакастрычніцкай літаратуры ў асэнсаванні жыцця і хоць бы сцісла сказаць пра ролю і значэнне Багушэвіча, Цёткі, Багдановіча ў станаўленні і развіцці нашай літаратуры, а таксама пра ўплыў фальклора на нацыянальную мастацкую традыцыю.

Ідэйна-тэматычны прынтцып, якім карыстаецца Н. Перкін пры разглядзе літаратурнага працэсу, пераважае і ў супастаўленні беларускай літаратуры з іншымі літаратурамі. Аўтар (можна гэта яшчэ і выдаткі папулярна-выразнага) заімае ўвагу, думаецца, аднае злучэннем і больш вядомым — «надабенства сітуацыі і лёсаў і таго гаўлінага выніку, да якога прыходзіць прапоўны людзі», злучэнне захваліцца нацыянальнай матываў друбы народаў, даволі частыя, як вядома, у нашай літаратуры, і ўвогуле фактат пераключэння адных і тых жа матываў у братніх літаратурах. Значна больш пільна да яго імкненне паказаць роднасць літаратурных народаў праз даследаванне нацыянальна-напаўторных форм усабясненія агучытых грамадскіх ідэяў.

Першы раздзел напісаны з большай літаратурна-аўтарнай грунтоўнасцю, і таму ў іх больш чотка і паслядоўна, чым, скажам, у апошнім раздзеле, паказана развіццё нацыянальнай мастацкай традыцыі ў беларускай літаратуры 20—30-х гадоў, і ў гісторыка-літаратурным плане пераказана дзве-тры думка, што «беларуская літаратура паказала сваю сталасць і мастацкую самабытнасць, прычым і тое і другое яна сцвердала на трывалай ас-

нове камуністычнага гуманізму і перадавой эстэтычнай культуры нашай эпохі». Думаецца, аднак, што дарэмна амаль усім абдысана захадбеларуская тэма, якая заўсёды займала важнае месца ў беларускай савецкай літаратуры.

Галоўную ўвагу аўтар кнігі кіруе на змены ў нацыянальнай традыцыі, а канкротная эстэтычная сутнасць твораў аналізуецца ім менш. Н. Перкін, думаецца, дапускае памылку, калі тлумачыць тэндэнцыю да свядомай ідэалізацыі жыцця толькі абстаноўкай культуры асобы, не ўлічваючы, што тэндэнцыя да мастацкай ідэалізацыі жыцця мае карані ў фальклорнай традыцыі і што яна была пільнай для многіх твораў.

У раздзеле «Братарства, у баіх загартаванае» аўтар палітычнае свае думкі аб тэме савецкага патрыятызму ў беларускай літаратуры вылучае яе арганічна сувязь са светам новых грамадскіх і сацыяльных ідэяў, паказвае, як, па-новаму выкарыстоўваючы матывы «народнага і нацыянальнага», беларуская савецкая літаратура ў гады Вялікай вайны яшчэ больш узабагацілася ў сьвярдэжонні савецкай патрыятычнай годнасці.

Цікавы і заключны раздзел кнігі, у якім узрастанне філасофскай сталасці нашай літаратуры і яе эстэтычнай культуры, яе ўзможнае, узамцаванне псіхалагізму, заваёвае ён новых пазіцый у пазнанні свету і чалавечна паказваецца на лепшых творах апошніх год — паэтычных кніжках М. Танка, П. Панчанкі, А. Куляшова, раманам Я. Мельніка, І. Шамякіна, Я. Брыля, апавесках В. Быкава і інш. Тут аўтар вылучае сябе больш як крытык, але яго назапны дазваляе чытачам лепш арыентавацца ў сучаснай беларускай літаратуры і, што варта падкрэсліць, дапамогуць убачыць яе месца і значэнне ў сучасным літаратурным працэсе. Праўда, некаторым разважанням аўтара ў гэтым раздзеле не хапае літаратурна-аўтарнага рэсперсіі, і гаворка аб «шырыні перамянасі» часам больш декларатывна, чым паказваецца.

Дзіўна, аднак, што выдавецтва «Навука і тэхніка», не ўлічыўшы спецыфічнага выдання і чытацкага попыту, вылучыла кнігу тыражом усяго ў 1000 экзэмпляраў. У выніку кніга, якая прызначалася, вядучы, яшчэ і для таго, каб прадставіць нашу літаратуру чытачам за межамі рэспублікі (выдадзена яна на рускай мове), можа задавоўліць толькі частку попыту і ў нашай рэспубліцы.

В. БЕЧЫК.

Ва ўніверсітэцкім літаратурным аб'яднанні «Узлет» падрыхтаваны да друку новы зборнік вершаў, які будзе ў выданні ў выдавецтве «Беларусь». У гэтай кнізе чытач знайдзе ўжо знаёмыя прозвішчы

М. Дуніс, С. Закоўнікава, А. Разнава, Ж. Янішчыц, а таксама імяны самых маладых ўніверсітэцкіх паэтаў. На гэтым здымку — чарговае пасяджэнне «Узлету». З універсітэцкім літаратурным гутарачым паэтам Ніл Гілевіч (злева) і Алег Лойка, кіраўнін аб'яднання. Фота С. СІЛУНА.

Пачынаць ПАВЕРКА

Міхась КАЗАКОВ

ЛІНАТЫПІСТ

Як ён нагадаў піяніста. Уважні позір, узмах рукі — і змест твораў узрастанне і Пылі гарачы радкі.

Яны адліты з металу, Цяпло гублялі пакрысе І на гэтай палясе Нахіра празы застывалі.

Я веру ў святасць прастаты, Як продкі верылі ў бога... Гадзіна вынікае гадзі, Сяжынка зробіцца дарогай, Рачулі Нёмнам прапываць, Дождз з мутных лужыц уваскрэсе, Жывыя словы прастаўраць, У срэцце незабываюць песняй, Працягнуць у зэрні хлеб густы, Жыццёны стане надзея...

Міхась СТРЫГАЛЁУ

ХМЕЛЬ

Закрыжуй, заварануй, зачалавай — на плячо маё дзвочкае злёду ручныя пакалы, Ты скажы, скажы-тка, Хмель Хмялёвіч,

ці ж не любы белы свет мне стаў!

На плячо маё дзвочкае руку пакалі..

Ці ж мне дрэнна, ці ж мне дрэнна нечалева адной калыста, калыста, калы імену не паліначы лёсна!

Ішлі сяброўкі-маладзіцы па вадзіну да ракі, Пелі-пелі: «Хмель, хмель — фанабэрысты такі!»

І сама цяпер не ведаю, не ведаю, ох, не ведаю — што са мной!

Пахнуць матай, іван-чаем, іменам, сношанай травой сны ўсе і словы ўсе у начы глухой.

Закрыжуй, заварануй, зачалавай — на плячо маё дзвочкае галованую пакалы..

Калыста, калыста, калыста, калыста траў..

У ГАРАХ

У хмары цяляць пікі гор, А мы кіроўкі іх б'ем, І сонца белая в'юп страляе праянчэй.

А мы ідзём гарачней, Не размыём наш туды, дзе сонечнай страхой балее вадаспад.

Пад рэжым выступам скалы ці зноўдзім мы спачын там, дзе злітаюцца арлы на хрэсьбіны ўначы!

70000 і 300

Наша галіна яшчэ маладая, і некаторыя навірашаны пытанні аплаты працы яшчэ ўдасканальваюцца. На маю думку, здзелена аплата працы на якасць. Можна прывесці безліч прыкладаў, калі і пры такой сістэме нашы прадпрыемствы даюць прадукцыю высокай якасці. Нарэшце, справа з'яўляецца ад сумлення самога работніка.

Нельга, вядома, упуськаць і пытанні эканомікі. Служба быту павінна быць рэнтабельнай.

— Але ж ёсць у Мінску адно ці два атэлье высокага разраду, дзе сапраўды шыюць добра. Я цікавіўся — там закройчынікі і краўцы вядуць справу ад пачатку да канца — узлі, скажам, пеліто, дык ад першага да апошняга сцяжка робяць самі. Карнаць кажучы, там няма канвеера..

— Але пашыць у такім атэлье каштуе амаль удвая даражэй, чым у звычайным, — заўважае Павел Іванавіч. — Таму і ёсць магчымасць мець такую раскошу — адмовіцца ад канвеера і добра заплаціць майстрам. Заплаціць за кошт кліента.

Я заўважаю, што ў свой час «Літаратурная газета» ўзімала пытанне аб «дарагіх атэлье». У Маскве заказалі ў такіх атэлье напрымілі на год уперад. Людзі пачалі добра жыць, у людзей ёсць грошы, і яны хочуць прыгожа апрацаваць — таму чарга, нягледзячы на высокую расцэнку..

— Так, сапраўды, такіх атэлье трэба мець болей. Але ж не хапае спецыялістаў высокага класу. Усё ж заўважу — за апошні час у нас павялічылася колькасць атэлье першага і другога разраду. Ёсць і іншыя цяжкасці. Напрыклад, дэфіцыт многіх матэрыялаў, запасных частак і г. д. Калі вам у майстарні не змогуць прапанаваць вялікага выбару футуры, тканін, фурнітуры або прыклячкі, не тым кіевам, значыць, прычына адна — няма таго, што патрабуецца.

Праўда, недахоп матэрыялаў, дзяткае прымушае нас хутчэй паварочвацца, шукаць выйсце. Мы наладзілі, напрыклад, этэмерэраю кінескопу для тэлевізараў, бо новых кінескопу не хапае. Пачалі рамантаваць арграты для халадзільнікаў — гэта аб'ектыўнае гаспадары халадзільніка ўтра дзешавей, чым калі б ён купіў

новы арграт, які, дарэчы, тасма не велькі часта бываюць у продажы.. Наогул, мы ўсе больш пашыраем сферу бытавога абслугоўвання.

Міністр вымае з шэфляды стала велікі прыгожа выдзелены прадэкт «Служба быту ў Беларусі». На здымках — чыстыя, утульныя цэкі, прыгожыя будынкі, сучасныя інтэр'еры.

Я заўважаю, што ў жыцці ўсё трохі не так прыгожа. У апошнія гады ў рэспубліцы пабудавалі многа камбінатаў бытавога абслугоўвання, зноў пабудавалі адзін да аднаго, як дзве кроплі вады. Ды і самі па сабе будынкі непрыгожыя, цяжкія, нейкія панурывы..

— Правільна. У нас вялікія прэтензіі да архітэктараў. Нама пакуль што дорах праектаў для прадпрыемстваў службы быту. Праўда, цяпер, справа пойдзе лягчэй — пры міністэрстве ствараецца праектна-тэхнічны інстытут, які будзе займацца пытаннямі праекціроўкі, рэканструкцыі прадпрыемстваў бытавога абслугоўвання, вытворчай эстэтыкай і г. д. Дарэчы, аб эстэтыцы. Мы імкнемся, каб чалавек, які прыйшоў, скажам, у цырульню ці ў атэлье, мог і адпачыць. Тое-сёе ў гэтым напрамку ўжо зроблена. У Мінску і некаторыя іншыя гарадах рэспублікі адкрыты, у прыватнасці, сапожны прыгожасці-спецыялізаваныя цырульні з сучасным інтэр'ерам, прасторымі холамі, дэкаратывнымі раслінамі на сталажах, зручнай мэбляй..

— Вельмі бедная рэклама. Вісіць, напрыклад, шылдэ «Хімічэстка нумар..»

— А што будзе рабіць Прыгожа, вядома, калі вісіць не навае рэклама. Але, каб завазаць яе, трэба чакаць паўгода. Такіх Некалі Маякоўскі не лічыць за нізкія поісы тэксты рэкламы. Мы ж вымушаны дэражыць гэтую звычку абычкова.

Наша размова падыходзіць к канцу. Міністр славачка — яму трэба сёння павідаць яшчэ ў вобласці, дзе будуюцца новыя прадпрыемствы.

Ад імя чытачоў «Літаратуры і мастацтва» я жадаю яму, каб работнікам службы быту ўсёды спадарожнічаў дзвіг: «хутка, дзешаво, добра!»

М. ЗАМСКІ.

СУСТРЭЧА З ДАЎНІМ СЯБРАМ

У кніжных вітрынах сярод салядных аднатомнікаў і маляўнічых вокладак чарговых зборнікаў сціпла прытулілася маленькая кніжачка ў парачковым супер. «Кастусь Шавель. Мой кут салаўіны». У кароначкі аналтычна чытаць дзевяць паці, што аўтар працуе бухгалтарам у калгасе імя Ільіча на Уздзеншчыне і ўзначальвае літаратурнае аб'яднанне пры раённай газеце. Наўжо новае імя ў літаратуры? Пачынаючы паэт? Не. На партрыце чалавек сталага веку, з прыкметнымі барозьнікамі часу і нялёгкага жыцця на твары. Хто ж ён, аўтар першай кніжкі?

У 1926—28 гадах вершы, паэмы, назкі Кастуса Шавелі друкаваліся ледзь не ў кожным нумары часопіса «Піонер Беларусі». Яго ведалі ўсе юныя чытачы, яму зайдзілі і дзівіліся, што Іх равеснік, піянер з Уздзенскай сімгоды, умее так «сказаць», паэтычна і хораша пісаць пра знаёмы і звычайнае. Тады ж друкаваліся першыя вершы Юлія Таўбіна, Змітрака Асташкіна, Алеся Роны, час ад часу з'яўляліся і мае рэфмаваныя спробы. Паміж намі было самае шчырае сяброўства. Ніколі не бачыўшы адзін аднаго, мы вельмі часта перапісаліся, абмяняваліся новымі вершамі, фатаграфіямі, запрашалі адзін аднаго ў госці, а сустрапіліся толь-

К. Шавель. «Мой кут салаўіны». Вершы. Выдавецтва «Беларусь», 1967.

кі ў пачатку трыцятых гадоў. Самым папулярным з нас у той час быў Кастусь Шавель. Я памятаю, як з фатаграфій, надрукаванай у часопісе, пазнаў задырны, крышчу кірпачы хлапчу ў піянерскай галытульці. Да нашай сустрэчы Шавель пасля перапаўнаў ужо расхучаваў на саўгасе «Негарадзея» павыў самастойна і прыхаў наступна ў педагагічны інстытут. Вершы яго друкаваліся ў «Чырвонай змене», у «Калганіку Беларусі» і ў дзіцячых выданнях.

Потым мы на доўгія гады разлучыліся і страцілі адзін аднаго. Таму, мабыць, я асабліва рады, што зноў сустраюся з сябрам свайго дзяцінства і юнацтва, што зноў убачу яго імя ў паэтычнай рубрыцы. Прыемна, што Кастусь Шавель застаўся шчырым, улюбённым у сваю зямлю і блізкіх людзей паэтам. Яго вершы простыя і непазрэдняыя, які само жыццё, саргатыя цалом веснавой раллі, авеніяны пахамі поля і свежанага хлеба. Толькі чалавек, кроўна звязаны з жыццём дэсяці, можа заўважыць і напісаць.

Смяецца мелічык ля млына. Во рад, што гэтак павялося. На фем вліваць ідзе вясна, А тут завона, як усюся.

Адным радком сказаў больш, чым доўгімі слупкамі параўнальных лічбаў, хоць Кастусь Шавель ведае толк у лічбах і для яго «ностачак маністы, як радкі разумнай кнігі». За ім паэт

бачыць «летнія дасцеці», чые, як зніжыць наперабой у лузе косы, шпэчка ў травах вешер, як у сярні сысленае зерне. Вяртаючыся з каваліцы, калгасны бухгалтар радучы, што «адварочкам нёс у сэрцы поўна вершаў».

Часам цягаеш у прафесійна-нальнага паэта, як цёхнаюць салаўі і асыпаюцца буйныя росы, але не чуюні і таго цёхання, ні шалесты траў, не бачыні і расы, ні залёнага жыта. Па ўсім адчуваеш, што аўтар гадоў трыццаць не ступаў басаног па зямлі, а салаўі апошні раз чуў па радзе ў запісе на магнітна-фонію пільку. Чытаеш, а хочаш спытаць, ці ўмееш ты, браце, запрычы каля і адбіць насу?

У Кастуса Шавелі вершы кожнаму радку, і пахнуць яны не друкарскаю фарбаю, а зялёна, мурожнымі стагамі і надземна-маністай свежасцю. Няма ў вершах Шавелі фармальна-адкрыццяў, нечаканых рытмічных або сюжэтных паваротаў. Ёсць у іх надалацінасці, трапляюцца сырыя радкі і строфы, але ўсё гэтыя выдаткі шчодрата кампенсуюцца шчырасцю і першакрынічна праўдаю паучуцця і думка.

Віншуючы даўняга друга з выходам (хоць і з запозненнем) першай кнігі, хочацца парапіць яму быць смелішым у пошуках значных там, разнастайных рытмаў, ўзабагачаць мову жыўным, вобразным і трапяткім народным словам, якое ён чые на кожным кроку, больш пісаць і часцей сустракацца з чытачамі на старонках перыядычнага друку. Сяргей ГРАХОУСКІ.

Міхась Мутысяк

РЫГОРКА-ПАДАРОЖНИК

ДА ПАВЯДАННЕ

Вось сядзіць Рыгорка на лавачцы на вуліцы, а хлопцы ў ваіну гуляюць. Рыгорка сядзіць, пакрыўджана надзьмуўшы, бо яго ў гульні не прымаюць — малы, жакуць. Рыгорку аж плакаць хочацца, ён зайдросна паглядзе, як імчацца втрады ў атаку пад крыкі «ура», як робяць засады, як каманды на варажым кані з шабляю і сцігам імчыцца ў бой.

Гульні ў самыя разгары. На Рыгорку ніхто не звяртае ўвагі. Ён сядзіць ля агародчыка, над ім цішы пахучы бэз, а вакол, на стара-сцягах, чыраюць, смачуць, усеся час назіраючы на Рыгорку, напалнялі. Гудуць вомы, у двары і ля двара сакоцудь куры. У агаро-

дзе ўзышла за мінулую ноч бульба, на градах зелянеюць цыбуля, часноч, відны роўныя радкі гуркоў, бурякоў, радцы. Цвітуць аблыні і грушы над ім. Да самай вільняй яблыні прыбіта жардзіна, а на жардзіне Рыгоркаў бацька замацаваў шпакуюно з галінкай. На гэтай галінцы сядзеў і спяваў шпак. Ды як спяваў! Так прыгожа высветлаў, што нават куры часам падымалі галовы ды слухалі яго. Але Рыгорка і шпак не слухаў. Ён крыўдаваў п'ер на ўсё. Ён успомніў, што ніколі яго не бяруць у гульні, жакуць: «Ты яшчэ малы, пасядзі і нікуды не бей». Такое чучь было заўсёды крыўдна, а сёння асабліва. Так было крыўдна, што хацелася паіць дадому ды пасардзіцца маці. Рыгорка даўно та і забавіў бы, але ён ведаў, што маці таксама скажа, каб ён не чапіўся да старэйшых, каб гуляў адзіл. Таму Рыгорка крыўдаваў і на маці і нікуды не ішоў, сядзеў, з зайдросна паглядчы на гульні. Вось і захацела на вуліцу залуць чытача, суседава дачка Ганка. Падняла нік, выбрала роўную пільвачку, накрэсліла на ёй нешта накіпалі ака. Ганка нікула ў адну шпілку наменьчы, падсціла на якой назе, пошым на дзвях, шпілку наменьчык у другую шпілку, чамусьці янычуту і далоні і пільвака каменьчык далей. Вось табе ўжо і гульні. Рыгорка ахвотна пайшоў бы гуляць разам з Ганкай, але ж ён не ўмее так спрытна скакаць то на адной, то на дзвях нагах. Ды, апрача ўсёго, у яго гонар — ён не хоча гуляць з дзяду-чынкай.

Крыўда так дайме яго, што Рыгорку хочацца плакаць. Але плакаць сорамна, бо тады яго могуць і зусім ніколі не ўзяць у гульні.

Падумаўшы, паваяўшыся, ён ішчэ раз дзівуецца на Ганку, потым злізаць з лавачкі, знаходзіць у пільку навалек сінгата шкля, садеціца на траву і пачынае разглядаць праз шкля хлапцаў, Ганку, усю вуліцу. Уся вуліца здаецца цяпер яму неверагодна сінгай, цявай, захапачуаюй. Сінгае неба, сінгае пясок, сінгае ўсё

свет. І ў гэтым сінім бегаюць па вуліцы хлопцы. Насупраць белага цаглянага крама таксама злізаец сінгай. Праз дзверы заходзіць і выходзіць пакуніці. Куры таксама сінгай. Суседскі левач пералягае вуліцу — ён усеся сінгай. А баз за гародчыкам пасінеў так, што Рыгорка на яго глядзіць, то на кура, Цінава!

Хуця гуліца са шкельнама каб захапіла яго, што Рыгорка зусім забываецца на гульні ў ваіну і на Ганчыны каменьчыкі. Ён пачынае ўважліва разглядаць усё, аспіраючы трымаючы шкельца, каб не паразць рукі. Хлопцы, што бегаюць, страляюць, крычаць, злізаюцца яму казачнымі. Ганка — таюсама. Усё казачна і цікавае. Хіба ж пасля таюсама можна на што-небудзь крыўдаваць? Крыўда адразу за забываецца, быццам і не было яе зусім. Рыгорка не абдыкоціць і сонца — доўга і ўважліва разглядае яго. Простым вокам на сонца глядзе нельга, бо пашкодзіць зрок, а вось праз сінгае шкельца разглядаць колы хочаш.

Рыгорка так захапачуаецца сваёй гульніей, што толькі і аглядаецца на бакай, а ў руках яго наліваецца шкельца, прыкладзена да ваіны. Пільвачы, цікавы, зусім не падобны на звычайны свет бацькаў Рыгорка.

Раптам попліць з сабой яе галасы, потым нехта нечэпана вырвае шкельца з рук. Рыгорка падхліпачыцца. Ён і не заўважыў зусім, як хлопцы нікулі гульні, падрапілі да яго і адабралі шкельца. Галоўны ў іх Сёмка — самы большы і дужы, завадатар у гульніх, у бойках. Ён заўсёды першы пачынае крыўдзіць малях.

— Ададзі! — закрываў Рыгорка. — Маё шкельца!

Але дзе там! Сёмка ўжо разглядае куры. Потым пераводзіць шкельца на хату, на бэз, на вуліцу, на Рыгорку. Рыгорка не вытрымлівае такіх злізаюч і пачынае румацаць.

— Ададзі! — крычыць ён у распачы.

— Не ададзі! — заўважа Сёмка. — Хлоп-

цы! А якое прыгожае сінгае неба! — крычыць ён, пазаірачы праз шкельца ўгору. — А белыя воблакі таксама сінгай!

— Ададзі! — патрабуе Рыгорка.

— Зараз, атрымаеш! — І Сёмка дае Рыгорку пстрычку ў лоб.

Рыгорка не вытрымлівае, пачынае плакаць. Тут, як на тое імя, да крамы падыходзіць грузавік. Усёся запалена — вядуць, злізаць, ут

«КУРПЕ ЗЕЛЕНЭ» НА ГРОДЗЕНШЧЫНЕ

Шматколернасць фарбаў, пластычнасць танцаў, чаруючыя мелодыі народных песень прывез на Гродзеншчыну вядомы самадзейны калектыв Беларускага ваводства — ансамбль песні і танца «Курпе зеленэ».

Гэта ўжо чацвёрты прыезд у Савецкі Саюз ансамбля, якому давалося ўжо пабываць у Германіі, Демократычнай Рэспубліцы, Венгрыі і ў іншых краінах. Пад кіраваннем мастацкага кіраўніка і дырыжора Яна Куляшэвіча ён дасягнуў высокага выканавачага майстэрства.

Як самых дарагіх гасцей сустрэлі самадзейныя артысты прадэючыя Гродна, Смагонскага, Ашмянскага, Астравецкага і іншых раёнаў вобласці. Першы канцэрт — у Ашмянах. Паслухаць і наглядзець выступленне польскіх сяброў табраліся не толькі гараджане, але і жыхары бліжэйшых вёсак.

Праграма канцэрта цікавая і разнастайная. Выканваюцца песні аб Леніне, аб Камуністычнай партыі, аб дружбе польскага і савецкага народаў. Велічна гучаць песні Д. Пекраса, С. Тулікава, В. Мур-

дзі. Хор змяняе іскрысты «Рускі танец». Потым польскія народныя песні і харэаграфічныя сцэны, класічныя творы Ф. Шапэна і С. Манюшкі, лірычныя паленэзы, дынамічныя мазуркі, вясёлыя полькі. Віртуознасць і артыстыч-

ГУМАР НАШЫХ СЯБРОЎ

АФАРЫЗМЫ

Імерэ ФОРБАТ
Хачэцца б налі-небузав зірнуць на бой быкоў з пункту гледжання быта. Мера вартасці залежыць ад вартасці мейры.

Зварэцця, што маладыя кіравнікі прымаюць за чыстую манету ветліваю прываючы свайго начальніка «Я хачу быць з вамі параніцца» і адразу прапануюць тэзіс добрых перад.

ЯК ПАГАДЖАЦЬ НАЧАЛЬСТВУ

Невядома, як у гэтым становішчы трэба зрабіць. Зварэцця, што, пачушыў аргументы падначаленага на пачатку, ён быў зрабіў на мейры месці ў гэтым выпадку, шэф заўважэ: «Шкава, я думаю, што вы самі аб'явілі, што вы пытаецеся аднолькава думка».

ТОСЦА МІНСКА

СКРЫПАЧ З ДАЛЁКАГА ЧЫЛІ

Канцэртны сезон пачаўся нядаўна, а на афішэ Беларускай дзяржаўнай філармоніі мы ўжо бачым імёны многіх выдатных акадэмічных і зарубежных выканаўцаў.

Рыгорка-падарожнік

А Рыгорка ў гэты час ляжаў у кузаве грузавіка, у сене і мчаўся па дарозе немаведзена куды. Машыну падкідала, матор гук, але хлопчык цярыліва маўчаў. Ён забраўся ў грузавік зусім нечакана для сябе, думаючы, што вось праедзецца, дагоніць Семкава напачатку і злезе.

ЭТАПЫ ВАЛІКАГА ШЛЯХУ

Першыя пяць марак з юбілейнай серыі «50 гераічных гадоў паступіў ў абарачэнне. Уся серыя складаецца з дзесяці паштовых мінушых. На дзесяці з іх выданыя фотакопіі з карцін савецкіх мастакоў, якія адлюстравалі ў сваіх творах вайсковыя і партызанскія этапы вайнавага шляху Савецкай дзяржавы за мінувалыя п'ятнаццацігоддзе.

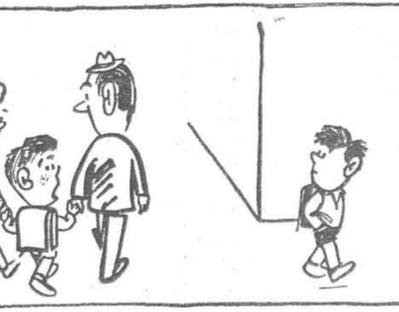
— На купальным гарнітурцы трэба матаваць...

— А меншых памераў у вас няма? Мел. Казіміра Мазалеўскага, (Польшча).

— І я б з табой пагуляў, ды, бацьчы, ахова!

(З часопіска «Польскі агляд».)

Калінагорскі

насьць выканання, музычнасць, багатыя касыяны — усё гэта заслужыла ўдзячнасць гледачоў.

Кангрэс мяняе скуру

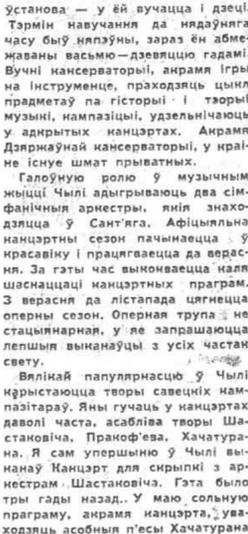
«Кангрэс у абарону свабоды культуры» лічыць сябе галоўнай утрыманні ЦРУ, перанес свайго ролу масмедыяў аперашыю. На парніжскай сесіі кіраўніцтва кангрэса перамяняла яго ў «асады» і прыняло адстаўку выканаўчага дырэктара — Марка Діосельсона. Як і трэба было чакаць, Діосельсон, аднака парніжскі маршандант «Нью-Йорк таймс».

Здымаць

Вячаслаў Сяргеевіч Кісялёў — рэжысёр ў Рэспубліканскім тэатры юнага гледача. Сам паставіў некалькі спектакляў, працаваў у кіно. Гэта ўсё добра вядома яго таварышам і налегам. А вось што Кісялёў лічыць задачай фатаграфара, ведоуча хіба што самыя блізкія з іх. Між тым, здымкі яго вартыя набыць з ім пазнаемчым і больш шырокае кола гледачоў. Эрэшты, мрыўніцкія сцэны, ці так гэта.

Здымаць

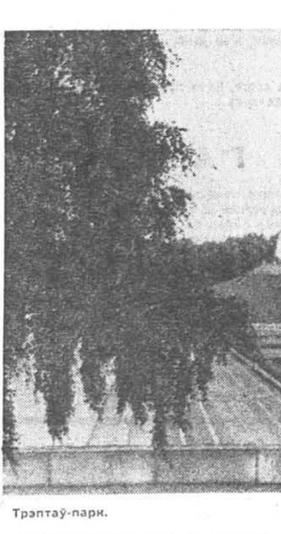
Вячаслаў Сяргеевіч Кісялёў — рэжысёр ў Рэспубліканскім тэатры юнага гледача. Сам паставіў некалькі спектакляў, працаваў у кіно. Гэта ўсё добра вядома яго таварышам і налегам. А вось што Кісялёў лічыць задачай фатаграфара, ведоуча хіба што самыя блізкія з іх. Між тым, здымкі яго вартыя набыць з ім пазнаемчым і больш шырокае кола гледачоў. Эрэшты, мрыўніцкія сцэны, ці так гэта.

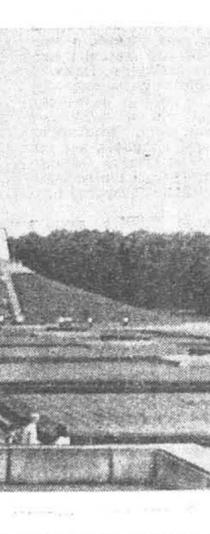
Вячаслаў Сяргеевіч Кісялёў — рэжысёр ў Рэспубліканскім тэатры юнага гледача.

Трапаў-парк.

Сманан, непрыгожы?

Маці.

Музыкі.

Ах, каб цябе намар...

Маці.

Я з вялікай цікавасцю ехаў у Савецкі Саюз. Савецкая скарыпачная школа, несумнінна, адна з лепшых у свеце, калі не самая лепшая. Мне падабаецца цудоўнае майстэрства Д. Ойстраха і Л. Ногана, хоць, на жаль, Д. Ойстраха я слухаў толькі ў грамзапісе.

У вашай краіне ў міне, акрамя Мінска, адбыліся канцэрты ў Ніеве і Вільнісе. Ад вас я напіраўся ў Кішніў і Краснадар. Мне падабаецца добрая арганізацыя канцэртаў, уважліва і ветліва савецкая публіка. Яшчэ не пакінуўшы вашай краіны, я мару ўжо аб тым часе, калі зноў змогу прыехаць у Савецкі Саюз.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ. Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, Г. М. БУРАЎКІН (намеснік галоўнага рэдактара), А. І. БУЎКОЎ, К. П. ГУБАРЭВІЧ, Т. А. ДУБКОВА, Г. М. ЗАГАРОДНІ, В. У. ІЛЬШЫН, А. М. МАХАЛЬ, А. Н. МАРЦІНОВІЧ, Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, П. Ф. СТОМА, М. Г. ТКАЧОЎ, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: г. Мінск, вул. Захарова, 19. Тэлефоны: прыёмная рэдакцыі — 3-24-61, намеснік галоўнага рэдактара — 3-25-25, адзнака сабратора — 3-44-04, аддзела літаратуры — 3-21-53, аддзела тэатра кіно і музыкі — 3-24-62, аддзела вышэйшага асветлення і арганізацыі аўтарскага асяродку — 3-24-62, аддзела публіцыстыкі — 3-22-04, аддзела культуры — 3-22-04, аддзела інфармацыі — 3-44-04, выдавецтва — 6-25-19, бухгалтэры — 6-25-87.

«Літаратура і іскусства» — орган Міністэрства культуры і правалення Саюза пісатэляў БССР, Мінск.

Друкарня выдавецтва «Звязда».